BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3–3

Nr. Wilno, dnia 27 września 1930 roku. 324.

Treść numeru:

I.ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ!

----ooOoo----

§

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

"Dzień Kowieński" o stosunkach niemiecko litewskich.

"Dzień Kowieński.Nr.219 z dn.25.IX.1930 r. Art.p.t."Bez wzajemności".-

Wbrew błogim nadziejom urzędowego "Lietuvos Aidasa", iż zamierzana skarga Niemców kłajpedzkich do Ligi Narodów nie dojdzie do skutku, a przynajmniej nie dozna poparcia przez rząd niemiecki, telegraf przyniósł w tych dniach wiadomości o następujących faktach:

W sobotę 20-go b.m. po południu rząd niemiecki na podstawie § 17 konwencji kłajpedzkiej zwrócił się do generalnego sekretarza Ligi Narodów sir Eric Drummonda z prośbą o wciągnięcie do porządku dziennego obrad Rady Ligi Narodów w trybie nagłym sprawy pogwałcenia autonomji kraju Kłajpedzkiego przez rząd litewski.

Czyli w ten sposób nietylko się potwierdziły pogłoski o zaskarżeniu przez Kłajpedzian swej nowej ojczyzny przed najwyższym trybunałem narodów, lecz też okazało się niemniej gorzką prawdą, iż nasz stary dobry przyjaciel Curtius skargę tę potwierdził swym autorytetem członka Rady Ligi Narodów i nadał jej dalszy bieg.

Nic dziwnego, że nasze miarodajne ambicje zostały tem przykro dotknięte i że "Lietuvos Aidas" już nazajutrz ubolewał nad tym "dysonansem w ścisłych politycznych i ekonomicznych stosunkach, jakie dotąd wiążą Niemcy i Litwę" oraz z żalem stwierdzał, iż "pewne grupy w Niemczech nie cenią wcale dobrych stosunków z Litwą".

Przyjemnie jest niekiedy posłuchać eligijnych deklamacyj, chociażby na suchych szpaltach urzędowego pisma, na temat nietrwałości przyjaźni; jednak jeszcze lepiej zastanowić się nad tej zmienności praktycznemi konsekwencjami.

Sprawy kłajpedzkie znów wysunęły się na czoło polityki bieżącej i zaczęły absorbować opinję publiczną ze szczególną uwagą w ciągu ostatnich paru miesięcy. W samym kraju Kłajpedzkim na tle codziennych zwykłych tarć między autonomicznemi władzami krajowemi a centralnemi władzami kowieńskiemi przyszło do nowego zaostrzenia stosunków w związku z przesileniem dyrektorjum, czego finałem było rozwiązanie sejmiku i rozpisanie nowych wyborów. Zatargowi temu nazewnątrz towarzyszyły odpowiednie nastroje po tamtej stronie Niemna, w dawnym, a jak widać, niezapomnianym Vaterlandzie. W ciągu ostatnich paru miesięcy prasa niemiecka, zwłaszcza wschodnio-pruska, roi się wprost od napaści na Litwę, którą przytem naogół się traktuje nie inaczej, jak kopnięciem nogą.

Oprócz prasy, sprawę kłajpedzką utrzymuje się w stanie zaognienia również przy pomocy innych rodzajów propagandy.

Oto w sierpniu r.b. w królewieckiem Prussia - Muzeum z okazji 10-lecia głosowania w 1920 r. otwarto wystawę pod niewinnym tytułem "Bevölkerung in Altpreussen". Na wystawę składał się materjał plebiscytowy, kartki do głosowania, odezwy agitacyjne, różne zdjęcia fotograficzne terenów utraconych przez Niemcy na Wschodzie po wojnie oraz terenów uratowanych, mapy, wykresy statystyczne ruchu ludnościowego etc. Wystawę podzielono według prowincyj, a więc Warmja i Mazury, tak zw. "Korytarz" i t.d. Osobny kącik zajmuje Memelland. Wśród ładnych widoków Nidy, zatoki Kurońskiej i t.d., wystawiono tu szereg wykresów statystycznych, dotyczących głównie stosunków narodowościowych w kraju Kłajpedzkim. Np. jedna tabela poglądowo przedstawia wyniki wyborów do sejmiku w 1925 r., gdy 93,98 % głosów padło na listy niemieckie i tylko 6,02 % na litewskie. Inne znów tabele barwnie wykazują wyniki ankiety tak zw. Elternbefragung w 1921 r., z których np. wynika, iż 60,6 % wszystkich dzieci szkolnych w kraju Kłajpedzkim używa języka niemieckiego, jako Familiensprache, i 39,4 % litewskiego, że tylko 11,2 % wszystkich szkolnych dzieci życzyło wykładu religji w języku litewskim, 88,8 % zaś w nie-

miecklm / "sonst bilden sie /Litauen/ überall eine schwache Minderheit", głosi obok komentarz/ i t.d.

Wśród komentarzy, wydrukowanych na osobnych kartkach przy każdym wykresie, znajdujemy jedno zdanie, które tłumaczy całą wystawę:

"Die geschlossene Wille der memelländischen Bevölkerung zum Anschluss an die deutsche Kulturgemeinschaft komt hier unmiesverständlich zum Ausdruck. Das Eggebnis iener Volksabstimmung über die politische Zugehörigkeit würde dem Ergebnis dieser Umfrage entssprochen haben".

/Zdecydowana wola ludności kłajpedzkiej do połądzenia się z niemiecką wspólnotą kulturalną w sposób zrozumiały znajduje tu swój wyraz. Wynik głosowania ludowego w sprawie przynależności politycznej będzie odpowiadał wynikowi tej ankiety/.

Wreszcie ten cały kłajpedzki szumek zostaje obecnie uwieńczony skargą Memelländerów, pobłogosławioną ręką samego rządu Rzeszy , do Ligi Narodów.

Cóż to wszystko ma znaczyć i do czego zmierza? W każdym bądź razie wydaje się być już hie "dysonansem", lecz zakrawa wręcz na kakofonję w dotychczasowej niezamąconej litewsko-niemieckiej harmonji.

Dla Niemiec, które wstąpiły obecnie w okres polityki rewizjonistycznej, jest niezmiernie ważnem manifestowanie niemieckości swych utraconych po wojnie ziem z jednej strony, z drugiej zaś - wykazywanie, iż na skutek wadliwego wykrojenia powojennej mapy , ziemie te znajdują się stale w stanie fermentu i niepokoju. Zależy im na tem, aby wciąż utrzymywać opinję międzynarodową między innemi również w tem przekonaniu, że Litwa źle administruje kraj Kłajpedzki i że kto inny, być może, mógłby go administrować lepiej. Słowem, mamy przed sobą zręczne zaorywanie terenu międzynarodowego pod zasiew przyszłej rewizji granic.

Jednak powyższych obserwacyj nie dość. Nasuwają się tu pozatem pewne wnioski. Już dawno dawało do myślenia podniesienie przez Niemcy ceł agrarnych na wiosnę r.b. Zarządzenie to wprawdzie nie było skierowane wyłącznie przeciwko naszemu krajowi, mieszcząc się w ogólnych ramach tak zw. programu gospodarczego Schielego. Jednak ze względu na szczególnie przyjazne stosunki, jakie od dłuższego czasu łączą oba kraje, można było i należało się spodziewać, iż Niemcy uczynią dla Litwy wyjątek, przyznając dla naszego wywozu określone kontyngensy. Ulgi te, zresztą prawie bez znaczenia dla Niemiec, w bilansie handlowym których nasz wwóz wynosi bodaj kilka pro mille, stanowiłby słuszną kompensatę za odpowiednie kształtowanie litewsko-niemieckich stosunków politycznych. W ten sposób byłaby przynajmniej zachowana zasada: politycznie do ut gospodarczo des, nieraz wynoszona na łamach naszej prasy urzędowej. Tymczasom Niemcom ani się śniło czynić jakiebądź ustępstwa dla Litwy, która wobec całkowitej niemal zależności od rynku niemieckiego ma teraz przed sobą wcale niewesołe perspektywy rozwoju handlu zagranicznego i gospodarki rolnej w kraju.

Obecnie notujemy inny znowuż fakt z dziedziny politycznej. Rząd niemiecki, pomimo anielskiej cierpliwości i łagodności baranka, którą cechuje zachowanie się Litwy względem swego gburowatego sąsiada, nie zważając na rozmowy d-ra Zauniusa z doktorem Curtiusem w Genewie, nie zawahał się otwarcie wystąpić w roli adwokata Memelländerów w Lidze Narodów przeciwko rządowi litewskiemu, jakkolwiek zdawałoby się równie dobrze mógł się uchylić od tej dwuznacznej względem Litwy roli.

Zestawiając powyższe fakty i szukając ich wytłumaczenia, należy przyjść do jedynie możliwego wniosku, że Niemcom obecnie, jak widać, już niezbyt zależy na dobrych stosunkach z Litwą, że czyniąc te lub inne posunięcia, ignorują one poprostu interesy Litwy, które przytem mogą wchodzić w grę. Pilnie obserwując rozwój polityki zagranicznej Rzeszy z jej przejściem od Stresemannowskiego przygotowawczego okresu usypiania opinji świata duchem pojednania i pacyfizmu,

miecim / "Sonst bilden die /Litauer/ Übermächte eine große Minder-heit" / [illegible] obok komentarz/ i t.d.

Wśród komentarzy, wytłumaczonych [illegible] każdym wypadku, znajdujemy jedno zdanie, które [illegible]:

"Die geschlossene Wille der memelländischen Bevölkerung zum Anschluss an die deutsche Kulturgemeinschaft kommt hier unmissverständlich zum Ausdruck. Das Ergebnis dieser Volksabstimmung über die politische Zugehörigkeit würde den Ergebnissen dieser [illegible]".

/"Zamknięta wola [illegible] z niemiecką wspólnotą kulturalną w [illegible] wyraża się tu [illegible]. Wynik głosowania ludowego w sprawie przynależności politycznej będzie odpowiadał wynikowi tej ankiety/.

[illegible] do Ligi Narodów.

Gdy to wszystko ma znaczyć i do czego [illegible] będzie [illegible] wydaje się [illegible] już nie "dysonansem", [illegible] na końcu w dotychczasowej niemiecko-litewskiej harmonii.

Dla Niemiec, które [illegible] w okresie polityki rewizjonistycznej, jest niezmiernie ważnym [illegible] z jednej strony, z drugiej [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] to [illegible] one [illegible] interesy Litwy, [illegible]

do stopniowo narastającej agresji na terenie międzynarodowym, nie wydaje się nieprawdopodobnem, iż Litwa zaczyna tracić dla Niemiec swą dotychczasową wartość pożądanego kontrahenta. Coraz mocniej zarysowujące się to przypuszczenie grozi załamaniem całkowitem dotychczasowej linji polityki zagranicznej Litwy, która pewnego pięknego dnia może się znaleść w położeniu nie do pozazdroszczenia, a politycznie wręcz ryzykownem - adoratora bez wzajemności. Co zresztą było do przewidzenia.-

S p r a w a s k a r g i k ł a j p e d z k i e j w L i d z e N a r o d ó w . Dnia 24-go b.m. generalny sekretarz Ligi Narodów Drummond otrzymał pismo niemieckiego ministra spraw zagranicznych w sprawie oświadczenia Litwy z dnia 22 b.m.

W piśmie swem Curtius oświadcza, iż nie może uznać za uzasadniony formalny protest Litwy przeciwko wciągnięciu do porządku dziennego obrad Rady Ligi Narodów skargi Kłajpedzian. Zdaniem Curtiusa, raport komisji prawników z dnia 16 września 1921 r., ustalający procedurę składania skarg, wskazuje, iż Niemcy uczyniły zadość wymaganym warunkom. Curtius dodaje przytem, iż biorąc pod uwagę pilność sprawy, jego zdaniem, Rada Ligi Narodów podczas następnego posiedzenia wskaże bieg, jaki należy nadać sprawie, że on zastrzega sobie prawo złożenia w tej kwestji osobnego oświadczenia w Radzie Ligi Narodów.

Do porządku dziennego otwartego posiedzenia w dniu 24 b.m. skarga Kłajpedzian nie była wciągnięta, gdyż nie rozważono jeszcze kwestji procedury tej skargi.

Natychmiast po zakończeniu otwartego posiedzenia Rady odbyło się zebranie poufne, na którem był obecny również dr.Zaunius. Prezes Rady Ligi Narodów Zumeta, po zaznajomieniu członków Rady z propozycją rządu niemieckiego wciągnięcia skargi Kłajpedzian do porządku dziennego obrad Rady oraz oświadczeniami w tej sprawie, przesłanemi przez rządy Litwy i Niemiec, zaznaczył, iż wciągnięcie skargi do porządku dziennego ma charakter prawny i jest kwestją sporną. Następnie Zumeta zaproponował wyznaczenie komisji prawników, która w możliwie prędkim czasie wyjaśniłaby sprawę. W myśl raportu powyższej komisji, prezes Rady złoży odpowiednie propozycje w sprawie wciągnięcia skargi Kłajpedzian do porządku dziennego obrad.

Delegat Litwy dr. Zaunius oświadczył, iż cała sprawa ma podłoże prawne i się zgadza z powołaniem proponowanej przez Zumetę komisji. Dr. Zaunius między innemi zaznaczył, iż możliwem jest, że w kwestji procedury dotyczącej skargi Kłajpedzian, będzie musiał się wypowiedzieć również Międzynarodowy Trybunał w Hadze. Tymczasem sprawa będzie rozważana w Radzie Ligi Narodów, jednak z zastrzeżeniem rezerwy ze strony Litwy co do wyroku Trybunału Haskiego.

W skład komisji prawników weszli: Włoch Pilloti, Irlandczyk Costello i przedtsawiciel Wenezueli Escalante.

W pracach komisji będzie brał udział ze strony Litwy p.Sidzikauskas, ze strony Niemiec - p.Gaus.

Komisja rozpoczęła już pracę.-

S o w i e t y a K ł a j p e d a . Jak podają pisma litewskie, podróż przemysłowców kłajpedzkich na czele z pp. Galwanauskasem i Naftalem do Moskwy celem prowadzenia rokowań w sprawie eksportu lasu sowieckiego przez port kłajpedzki, dała pomyślne wyniki. Sowiety mianowicie przyrzekają, iż rocznie przez port Kłajpedzki zostanie przewiezione 200.000 festmetrów lasu, który przedtem również w Kłajpedzie zostanie obrobiony. Gdyby się to udało urzeczywistnić, około tysiąca robotników kłajpedzkich uzyskałoby pracę.-

W y j a z d g u b e r n a t o r a k ł a j p e d z k i e g o d o G e n e w y . Według ostatnich wiadomości, litewski minister spraw zagranicznych Zaunius wezwał gubernatora Kłajpedy,Merkisa, do Genewy. W kołach Ligi Narodów komentują podróż Merkisa, jako próbę ministra Zauniusa, zmierzającą do wzmocnienia stanowiska w sprawie Kłajpedy przez interwencję osobistą Merkisa . -

[illegible] Nr.3241. [illegible] 27.IX.1939 r. [illegible]

[illegible]

[illegible] Curtius [illegible] dnia 28 [illegible]

[illegible] 15 września 1939 r. [illegible]

[illegible]

[illegible] Litwy [illegible] litewski minister [illegible]